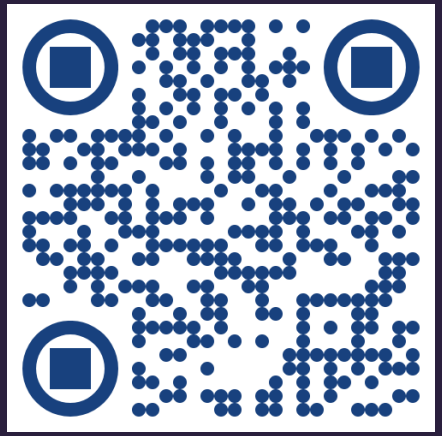
MIELŐTT ELKEZDJÜK · 3 PERC

Kérdés?

...vagy olyan médiaetikai dilemma, amelyet szeretnének megbeszélni?

- a diasorokat és a háttéranyagokat elérhetővé teszem: **szadaikaroly.hu**
- érzékeny témáról lesz szó, kérem, azonnal jelezzék, ha kényelmetlenül érzik magukat miatta
- kérem, ne készítsenek kép-, hang- vagy videofelvételt az órán és ne használják a telefonjukat.
- elérhetőség: **szadai.karoly@uni-eszterhazy.hu**

MÉDIAETIKA · NBG_KO141K3 · II. BLOKK

Provokatív vagy gyűlöletkeltő tartalom?

Hol a határ a provokatív és a gyűlöletkeltő tartalom között – és hogyan dönt a szerkesztő?

5. óra · II. blokk: Digitális tartalomgyártás és MI · 90 perc

HÍD A 4. ÓRÁTÓL

Múlt héten azt vizsgáltuk, kinek árthat a megjelenés: a szerkesztőnek mérlegelnie kell, okozhat-e kárt a közlés. Most azt, mikor válik gyűlöletkeltővé maga a közlés – és ki dönti ezt el.

Ma vallási tárgyú karikatúrákról lesz szó. Nem a vallásról, nem a bevándorlásról és nem is a későbbi merényletekről beszélünk, hanem egy szerkesztőségi döntésről.

Hazai gyűlöletbeszéd-esetet szándékosan nem tárgyalunk: a mércét külföldi eseten tanuljuk meg alkalmazni.

- **2001. szeptember 11. ·**
- **2003. - az iraki háború a tömegpusztító fegyverekre hivatkozva ·**
- **2004. március 11. - a madridi vonatrobbantások ·**
- **2004. november 2. - Theo van Gogh, a Submission rendezőjének meggyilkolása ·**
- **2005. július 7. - a londoni robbantások ·**
- **2005. szeptember - Kåre Bluitgen író interjúja – nem talál illusztrátort a gyerekkönyvéhez ·**
- **2005. szeptember 30. - „Muhammeds ansigt” (Mohamed arca).**

NYITÓ KÉRDÉS · ÖN A KULTURÁLIS ROVAT VEZETŐJE

Egy író nem talál illusztrátort egy Mohamed próféta életéről szóló gyerekkönyvhöz, szerinte azért, mert a rajzolók félnek.
Ön a dán újságrajzolók szövetségének tagjait kéri fel, hogy rajzolják le, hogyan látják a Prófétát. Tizenketten küldenek rajzot.
Közli a tizenkét rajzot?

IGEN

NEM

1 NYITÓ ESET

Jyllands-Posten (2005) – és ami utána jött

Egy szerkesztőség szándékosan provokál, hogy vitát indítson az öncenzúráról.

2005. szept. 30.

Tizenkét rajz

A Jyllands-Posten tizenkét Mohamed-karikatúrát közöl egy öncenzúráról szóló cikk illusztrációjaként. Dániában tüntetések kezdődnek és tizenegy ország nagykövete levélben tiltakozik.

2006. jan.–febr.

Nemzetközi tiltakozás

Tüntetések, bojkott, több országban követségek elleni támadások és halálos áldozatok. Kérdés: kit terhel felelősség az erőszakért?

2006. február

Az újraközlés

Több európai lap szolidaritásból újraközli a rajzokat, köztük a Charlie Hebdo. Ez már újabb döntés, amelyet a lapok a kár és a kockázat ismeretében hoznak meg.

1 NYITÓ ESET · A VIDEÓ

10 év után – a dán közszolgálati média összefoglalója

2 FOGALOMTISZTÁZÁS

Sértés és kár (offence, harm)

Megbotránkoztatás

a közlés megbánt, de nem árt

- A közlés valakit megbánt, felháborít – de az illető jogai, biztonsága és társadalmi helyzete nem változik.
- Krokovay (Feinberg nyomán): a megbotránkoztatás önmagában nem indokolja a tiltást.
- A 3. órán a magánélet leleplezése maga volt a kár. Itt viszont a megbotránkoztatás önmagában még nem kár.

Kár

a sérelemelv tárgya

- A közlés valakinek az érdekeit sérti: biztonságát, jogait, egyenrangúságát.
- A sérelemelv (Mill) csak ezt ismeri el a korlátozás alapjaként.
- Ugyanaz az elv, mint a 3. órán – ellentétes irányban: ott a magánélet védelmét, itt a közlés szabadságát igazolja.

2 FOGALOMTISZTÁZÁS

Provokáció, gyűlöletkeltés, uszítás

1 Provokáció

A közlés célja a vita kikényszerítése. Megbotránkoztathat, de ettől még nem feltétlenül kelt gyűlöletet.

2 Gyűlöletkeltés

A közlés egy csoport ellen hangolja a közönséget. A MÚOSZ etikai kódexe (2.1.1., 4.4.) itt húzza meg a határt: ez etikai vétség, de nem feltétlenül bűncselekmény.

3 Uszítás

A közlés erőszakra vagy gyűlöletre hív fel egy csoport ellen. Itt kezdődik a büntetőjog (Btk. 332. §).

Nem egy skála három foka: három szó, három különböző mérce.

2 FOGALOMTISZTÁZÁS

A mérce – és a vétó

HANDYSIDE v. UNITED KINGDOM · EJEB, 1976

A szólásszabadság nemcsak a kedvezően fogadott vagy közömbös közlésekre vonatkozik, hanem azokra is, amelyek „megbotránkoztatnak, sokkolnak vagy zavarnak” – ezt kívánja a pluralizmus, a tolerancia és a nyitottság, amelyek nélkül nincs demokratikus társadalom.

A BEKIABÁLÓ VÉTÓJA (HECKLER’S VETO)

Ha a közlést azért tiltjuk, mert mások erőszakkal reagálhatnak rá, azzal vétójogot adunk annak, aki erőszakkal fenyeget. Kérdés: meddig érvényes ez az érv? Mikor felel a közlő azért, amit mások a közlés miatt tesznek?

3 KÉT NORMATÍV KERET

Ugyanaz az eset, két normatív keret

A két normatív keret ugyanazt a közlési döntést vizsgálja, más-más szempontból. Mindkettőből lehet a közlés mellett és ellene is érvelni.

	ÉRV A KÖZLÉS MELLETT	ÉRV A KÖZLÉS ELLEN
Kötelességetika *a szabály és a szándék*	A szólásszabadság a megbotránkoztató közlésre is kiterjed (Handyside). A szerkesztő kötelessége, hogy vitát indítson: közérdek, hogy kiderüljön, van-e öncenzúra.	A kódex szerint az újságíró nem kelthet gyűlöletet (MÚOSZ 2.1.1.). Ha a rajz gyűlöletet kelt, az öncenzúra vizsgálata sem menti fel a lapot a gyűlöletkeltés tilalma alól.
Következményetika *a következmények*	A vita haszna: kiderül, létezik-e öncenzúra. Az erőszakról mások döntöttek – az érv szerint ezért nem a közlő felel érte.	Halálos áldozatok, felgyújtott követségek: a kár súlyos, a haszon bizonytalan. Mennyire láthatta ezt előre a szerkesztőség?

RADIO MILLE COLLINES, RUANDA, 1994

Amikor maga a média vált fegyverré.

A rádió megnevezett emberek meggyilkolására szólított fel, a rádióhallgatók közül pedig sokan meg is ölték őket.
A Ruandai Nemzetközi Törvényszék 2003-ban az úgynevezett médiaperben a rádió vezetőit azért ítélte el, mert közvetlenül és nyilvánosan népirtásra bujtottak fel.
A Jyllands-Posten rajzai sokakat megbotránkoztattak. A Mille Collines adásai a bíróság szerint népirtásra bujtottak fel.
Mi választja el a kettőt: a tartalom, a szándék vagy a következmény?

4 AZ ELEMZÉS SZÉTSZÁLAZÁSA · ELEMZŐLAP, EGY KÖR

Charlie Hebdo, 2015. január 8.

Az eset

- 2015. január 7.: két fegyveres megtámadja a Charlie Hebdo szerkesztőségét; tizenketten halnak meg, köztük a lap vezető rajzolói.
- A lap 2006-ban újraközölte a dán rajzokat és azóta rendszeresen közöl Mohamed-karikatúrát. 2011-ben a szerkesztőségét gyújtópalackos támadás érte.
- Január 8-án a szerkesztőségek világszerte döntenek: újraközlik-e a rajzokat.

Ön a főszerkesztő · 15 perc

A kérdés: újraközli a Charlie Hebdo Mohamed-rajzait a másnapi címlapon?
1. Melyik döntésről van szó? Nem az a kérdés, hogy támogatjuk-e a lapot.
2. Nevezzenek meg két értéket – ne területet, szereplőt vagy érdeket.
3–4. Kik az érintettek? Kinek tartoznak felelősséggel? A muszlim olvasókat mindenképpen vegyék fel az érintettek közé.
5. Legalább két irányzattal érveljenek. Idézzék a mércét a kivetített diáról vagy a mércecsíkról. Megbotránkoztat vagy gyűlöletet kelt a rajz?
6. „A döntésem: … Így indokolnám (nevezzék meg, kinek): …”

A merénylet utáni első szám

A Charlie Hebdo 2015. január 14-i címlapja (rajz: Luz). A szám több millió példányban jelent meg.

Amit látni fognak

- A felirat: „Tout est pardonné” (Mindent megbocsátunk); a táblán: „Je suis Charlie” (Charlie én vagyok).
- Ez nem az a rajz, amelyről január 8-án döntenek, hanem a merénylet utáni első szám címlapja. Ezen próbáljuk ki a mércét.
- Aki nem szeretné megnézni, nyugodtan forduljon el – nem kell indokolnia.
- Kérdés: megbotránkoztat vagy gyűlöletet kelt? És ha csak megbotránkoztat: Önök szerint is kevés ez a korlátozáshoz? Egy szó és egy mondat indoklás.

A kép szerzői jogi védelem alatt áll. Csak zárt órai bemutatásra, oktatási céllal használjuk. A diasort a képpel nem tesszük közzé.

Handyside, MÚOSZ 2.1.1., AB 30/1992.

HANDYSIDE v. UNITED KINGDOM · EJEB, 1976

A szólásszabadság azokra a közlésekre is vonatkozik, amelyek „megbotránkoztatnak, sokkolnak vagy zavarnak”.

MÚOSZ 2.1.1.

„Az újságírónak tiszteletben kell tartania az emberi jogokat. Nem kelthet gyűlöletet, nem szólíthat fel rasszista megkülönböztetésre népek, nemzetek, nemzetiségek ellen. Vallása, felekezeti hovatartozása, neme, testi, szellemi vagy lelki állapota, mássága, életkora, életmódbeli, életviteli különbözősége miatt senkit sem becsmérelhet, nem terjeszthet senkiről előítéletet kifejező rágalmakat.”

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 30/1992

Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a köznyugalom elvont, esetleges fenyegetettsége önmagában nem elegendő indok a véleménynyilvánítás büntetőjogi korlátozására.

Forrás: Radetzky 2017, 126. és 129. o.

Két különböző döntés

Mint hír

Tájékoztatás

- Mit közölt a lap, ami miatt megölték a rajzolóit?
- Az olvasó nem tud ítélni, ha nem látja a rajzokat.
- A rajzok maguk is a hír részei? Ha igen, a tájékoztatás kötelezettsége a közlést indokolja.

Mint gesztus

Állásfoglalás

- „Mi is ezt gondoljuk.” A lap a saját nevében beszél.
- Szolidaritás a szakmával – saját olvasói egy részének rovására.
- Ha a közlés gesztus, nem pedig tájékoztatás, ugyanaz a mérce érvényes rá?

Mit tettek a szerkesztőségek? A New York Times nem közölte a rajzokat. A Jyllands-Posten sem: a főszerkesztő a munkatársak biztonságára hivatkozott. A Hamburger Morgenpost a címlapján közölte őket. A lap szerkesztőségét január 11-én felgyújtották.

Önök hírként vagy gesztusként közölnék a rajzokat? Mindkét esetben ugyanúgy döntenének?

VITAKÉRDÉS A KÖVETKEZŐ ÓRÁRA

Ha a megbotránkoztatás önmagában még nem kár, ki dönti el, hol kezdődik a kár – a megbotránkozott olvasó, a közlő, a bíróság vagy a platform?

És ha a megbotránkozott olvasó dönti el, mi marad a szólásszabadságból?

A KÖVETKEZŐ HETEK

Október 21.: a következő óra. Október 28.: őszi szünet. November 4.: 7. óra.